

capdavall és TRANS-IRE (cf. DECH IR i ll. *transire* ja és 'morir' i 'matar-se' en Gregori de Tours, ALLG XI, 1522); cf. ENYORAR. I una evolució ben igual es repeteix en ambients lingüístics menys allunyats del nostre.

En tot cas el tenim ja ben fixat, i fins petrificat en la realitat lingüística, en molts parlars d'Oc, fins al Llemosí: b.-llem. *migrrou(s)*, *-ouso*, «triste, chagrin, mélancolique: *âquel home é migrrou despei qu'à perdú sâ fenno; âvé l'aire migrrou*»; i, amb el verb, *migrà*, participi *migrà(t)*: «nou migres pas tant» 'ne vous enfoncez pas ainsi dans votre noir', «despei que nostro noro es à lã meidzou, ne fai re ma(s) *migrà*»;² és sobretot dels dialectes ponentins de la llengua d'oc: alt llem. *migrar* «être soucieux, pensif; chagriner, se chagriner; se *migrà*: maugréer, entager» (Laborde); Peirgord *migrà* «s'ennuyer» (Daniel); bordelès antiq. *migrà* «s'impatienter, enrager» (Delpit); girondí coster *migrà* «éprouver des contradictions avec impatience» (Moureau, *Patois de La Teste*); Gers *migrà* «s'inquiéter, bougonner, s'impatienter» (*bramon, perço-que migron d'endejunà* ils braillent 'parce que la faim les inquiète') (Palay).

Malgrat tot l'ancià M-Lübke (1930, REW, 5565) dubtava perquè un *migrar* provinent de MĪGRĀRE hauria de ser un cultisme, mentre que el cat. *migrar* és un mot de sentit popular. Ningú no li hauria d'haver fet cas, car el vell mestre era un d'aquells neo-grammàtics³ a l'antiga, que com s'ha dit amb gràcia, prenién els dos «compartiments» de la llengua com dues entelèquies ben separades, tant com els dos cèlebres robinsons britànics salvats en una illa deserta, que en veure's de lluny es feien correctes barretades, sense accedir a parlar-se perquè no havien estat presentsats.

Però va esparverar tant a alguns c. 1940 la seva autoritat, que els va costar un doll de tinta. CCRice (*Language* XI, 239) suggereix que *migrar* fos tret de *migranya* 'mal de cap'; Spitzer, tot rebutjant-ho com a insuficient, també degué estar impressionat, perquè dos anys més tard pensava que vingüés de MINVARE (MINVAR) encreuat amb MACRUM 'magre', tenint en compte un prov. *mingre* «piètre, maigre» (*Lang.* XIII, 146); però ja el 1945 m'escriví que «això era massa construït», i seduït pel fet que el fr. *mièvre* havia estat assenyalat amb el sentit de «(chèvre) faible», en les *Mod. Lang. Notes* LX, 52, fixant-se en una forma savoiana *müivre* i una dada de *mivierie* en francès mitjà, volia partir, per al nostre mot i per a tot això, de l'a.-al. ant. *mur(r)wi*, d'on l'al. *mürbe* 'tou, esponjós'.

És clar que tots aquests hàpaxs i dialectalismes romànics no ens poden distreure de les evidències d'una llengua ben coneguda com la nostra, no solament perquè en gran part són degudes a contaminacions i encreuaments locals. No sempre MĪGRĀRE fou un mot savi en romànic, puix que va donar l'oc. ant. *meirar*, o *se meirar* que no sols és «changer de place, déménager», sinó també «être différent», *se meirar en semblansa* «prendre une nouvelle forme», ja documentats en algun trobador del S. XIII, i en textos narratius i poètics, sobretot de l'Est del domini (*Santa Doucelina*,

Sordello), «qu'en molts guisas *meira* / e en molta maneira» (en l'*Ensenhamen* de Garin), PSW v, 163; prov. *meirà* «remuer, changer une chose place, dans les Alpes ---», *TdF*.

⁵ Aquesta fonètica modificada es va canviant sota l'imperi de la forma ll. i restaurant-se la forma antiga *migrar*, tal com *neire*, *ner*, recula més tardanament davant oc. *negre*, cat. *negre*, cast. i port. *negro*, dial. *nigro*. El Torcimany d'Aversó ja solament registra *migrar* (pres. *migra*), 373, 1476, i ja hem vist l'abundosa documentació de la forma *migrà* en l'occità ponentí modern. I així com aquest es presenta amb el nou sentit figurat, també tenim indicis que una cosa paral·lela, encara que sigui en la variant formativa *emigrar*, degué anar-se marcant en català des del S. xv, car el valencià JnEsteve (1472) definia *emigrar* amb el ll. *molestare* (fº 7-v-1), donant a aquest el significat que ell mateix ens il·lustra en frases com «en la gran *molèstia* yo use esta consolació que allò que yo he fet no-m poden reprehendre» (= *in maxima* animi molestia..., fº 7r2).

Al capdavall és ja en el mateix llatí clàssic, en què *migrare* havia començat a pendre tota mena d'accepcions translàtics o secundàries. En primer lloc, al costat de l'ús més corrent com a intransitiu 'anar-se'n d'un lloc', també alguns el feien transitiu «transporter dans un autre endroit» (que *migratu* difficilia essent», T. Livi), i quan A. GeHí ho aplica als moixons —*migrare nidum*— ja s'hi marca un matís de fonda recança; d'altra banda *migrare* fou usat sovint en grans clàssics com a transitiu, i llavors (com posa de relleu amb aquest i verbs semblants Juret, *Système de la Synt. Lat.*, 191) pren sentits marcadament pejoratius, «dépasser, transgresser, enfreindre», *migrare jus civile* «violèr le droit civil» es troba en el mateix Ciceró; però no hi ha un matís més optimista en l'ús de l'intransitiu en Lucreci: «tout change» *omnia migrant...*! (la història eterna dels 'laudatores temporis acti').

Una altra via per anar al sentit negatiu, fou la del trasllat final: *migrare de vita i ex vita*, 'morir', es troben també en Ciceró, i *hinc demigrare* 'traspasar d'ençà' apareix en les Tusculanes (I, 74) aplicat al suïcidi; després això ja queda estereotipat, en els autors més tardans i una mica avulgarats, com Gregori de Tours: algun cop encara diu *migrare a corpore* (*Glor. Confess.*, 53), però generalment en ell *migrare* per si sol significa 'morir-se' (*Hist. Francorum* I, 30.48; II, 21; etc.); i *migratio* en ell ja és simplement 'la mort' (*Hist. Franc.* III, 2).⁴

⁵ En aquelles notes dels romanistes no hi havia d'aprofitable, fora de la inicial de Spitzer, més que alguna cosa del que digué Rice, si ho prenem en el sentit que la influència de *migranya* contribuiria a orientar i consolidar l'evolució semàntica de *migrar*. En la nota que he dedicat a aquesta paraula he cridat l'atenció sobre *migranya* en el sentit de 'tristesa, depressió' i *migranyós* 'capficat, preocupat', que documento en el Cançoner, en Aguiló i en Coromines; *emmigranyar-se* en un vell romanço que hi hem citat es diu d'uns pares que es migraran quan els raptén la filla; jo ma-